

А.А. Костенко, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

Л.І. Юрченко, д-р філос. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

СОЦІАЛЬНА ЕТИКА КОНФУЦІАНСТВА І КИТАЙСЬКА СТРАТЕГІЯ УСПІХУ

Конфуціанська соціально-етична школа традиційно займалась вивченням того, якою повинна бути етична людини для досягнення світової гармонії. Це один з китайських стратегічних напрямів, по-перше, для досягнення гармонії і, по-друге, для побудови успішного суспільства. Конфуціанська соціальна етика надавала правлячим колам певний образ ставлення до підданих, та, у свою чергу, роз'ясняла підданим їхнє ставлення до правителя. Саме ця школа не просто показувала шлях до вдосконалення карми, як в буддизмі, або через відстороненість та осягнення Дао, а перш за все ґрунтувалась на людяності, та в певній мірі на самовіддачі.

Конфуціанське розуміння єдності всього, що простежується у відношеннях людей, на перше місце ставить суспільні інтереси, а потім особисті, чого, наприклад, більшість європейців собі не дозволили б. Навіть у сучасному світі, простеживши розвиток Китаю, де конфуціанство є головною філософією життя в часи криз, ставлення людини до своєї країни змушувало якщо не дивуватись, то задуматись, як загальнодержавні потреби переважали власні інтереси, коли доходило до віддачі державі останнього без жодної винагороди. Чи здатний європеець на це?

Незважаючи на існування конфуціанства понад дві тисячі років, – це одна з головних філософсько-етичних шкіл, що має досить високу популярність у сучасному світі. Особливістю конфуціанства і, певною мірою, його парадигмою є специфічність розуміння відношення між людьми, між людьми та природою, яка закріплена як фізіологічно в свідомості людей, так і нормативно в певних моральних законах. Це одна з етичних шкіл, що велику увагу наділяє ставленню людей один до одного, будується на принципах, устоях та моралі, які вводились для нормального функціонування суспільства, досягнення гармонійного розвитку та взаєморозуміння.

У рамках конфуціанської етики можна розглядати своєрідне ставлення до правителя, як патерналістського символу. Традиції сімейного інституту переносились на соціальні, де проявлялись слухняність, покіра, любов та повага до старших, до світу. Конфуціанство настільки увібрало в себе соціальну етику, що з початку його виникнення постає і питання про його більшу

приналежність: до релігії, філософії, етики. Конфуціанство виховувало самовдосконаленість особистості, що обумовлено її етичним характером протягом усього життя. Коли Конфуція запитали про інші світи, він відповів що живе в цьому світі, а не в іншому. Мова йшла не про фізіологічне існування, а про життя в цивілізованому соціальному середовищі з цінностями людяності в усіх його сферах. Конфуціанським вченням було досягнення гармонії світу, переважно між людьми, що здійснювалось завдяки самовихованню, постійному дотриманню своєрідних норм і ритуалів протягом усього життя.

Слід зазначити, що гармонія між людьми – це лише горизонтальні соціальні зв'язки в китайській соціальній стратегії, в той час як існували і вертикалі ієрархії Дао, шлях до яких здійснювався через шість важливих етапів-кроків. Першим кроком є виховання самого себе, другим та третім – розуміння свого місця в сім'ї та в суспільстві, четвертий – це усвідомлення себе в країні, п'ятий – досягнення гармонії з усім світом, і нарешті останній крок – це усвідомлення себе в Всесвіті. Тобто етичні принципи діяли як протягом усього життя, так і на різних рівнях спілкування з навколишнім світом.

Для розуміння етики конфуціанства потрібно, перш за все, розуміти не ритуальність і правила моралі, а відображення внутрішнього ставлення, картину внутрішньої свідомості і саме мотиву виконання того чи іншого правила моралі.

У конфуціанській етичній доктрині центральною лінією проходить принцип повернення зла або добра до людини. Цей всезагальний закон зворотності вчинку, доброго чи негідного, можна знайти і в традиційній європейській філософії, як наприклад категоричний імператив Канта.

Своєрідне усвідомлення себе елементом єдиного макрокосму, вироблення своєрідних моральних цінностей, які не просто присутні, а є частиною самої людини, або частиною загальнолюдського світогляду, що проростають корінням із конфуціанства, вкрай необхідні глобалізаційному світу сьогодні, бо моральна деградація суспільств тягне за собою і фізичні руйнування основ життя.

Конфуціанство, як філософська концепція і як державна релігія, постулювала основою будь-яких особистих мотивів моральний борг і моральне вдосконалення. А наріжним каменем стратегії успіху в цій системі був і залишається принцип гуманності і соціальної етики.